

Relația dramaturg-regizor

Prezența, nu pe de-a-ntregul semnificativă, a pieselor originale pe afișul Festivalului de teatru contemporan de la Brașov, oricare ar fi motivele, rămîne un fapt; chiar dacă putem, oricînd, enumera cu satisfacție multe piese excelente și încă și mai multe spectacole excelente, cu aceste piese, chiar dacă sîntem foarte departe de a încerca senzația vreunui regres al dramaturgiei originale și al spectacolului generat de ea, faptul în sine obligă la meditație. Dacă nu pentru altceva, pentru simplul motiv că nu vom putea niciodată afirma cu certitudine că am făcut totul pentru dramaturgia fără de care teatrul ce ne implică își pierde originala substanță.

Într-una dintre pauzele Simpozionului ce a însoțit Festivalul, un literat m-a admonestat: „Voi, regizorii, sînteți de vină! Nu puneți bine în scenă decît piese străine!” Observația mi s-a părut cel puțin nedreaptă, măcar pentru faptul că orice regizor român s-a afirmat, în primul rînd, prin montarea de piese românești. În regie, ca și în dramaturgie, dealtfel, sînt mulți chemați, puțini aleși. Dar nu pot cita un singur nume de regizor „cu nume”, care să nu-și fi asociat numele de al unui dramaturg român de renume. Sau invers.

Și am avut revelația unui conflict de un fel nou, „neantagonic”, disimulat, adesea, cu maliție, în spatele unei flamuri obosite — primatul textului —, un conflict care o-

pune scîndura mesei de scris, scîndurii scenei (întotdeauna, de brad).

Îmi iau inima-n dinți și invit la o discuție sinceră, prietenească, pe tema tensiunii conflictuale dintre dramaturg și regizor. Tensiunea despre care arar mărturisim poate fi, la rîndu-i, înscrisă printre cauzele obiective și subiective care îngreuiază apariția și succesul pe scenă a tot mai multe piese originale.

Relația dramaturg-regizor ar trebui, la modul ideal, să fie o relație de strînsă colaborare. Și mă gîndesc, înții și-ntii, la premiера absolută a unei piese, la verificarea în practică a validității textului dramatic. Colaborare, pentru că dramaturgul scrie, de regulă, pentru a fi jucat, iar regizorul e primul său interpret. Colaborare, pentru că regizorul, lipsit de textul contemporanilor săi, se exprimă trunchiat, discursiv, aleatoriu. Numai că în fiecare dramaturg somnolează un regizor și în fiecare regizor motăie un dramaturg. De îndată ce vin în contact, colaborarea devine înfruntare. Observația vizează, bineînțeles, personaje generice, talentul, personalitatea și caracterul celor doi definind, de la caz la caz, dialectica relației. Tensiunea aceasta conflictuală se poate converti în plusvaloare teatrală. Totul depinde de cantitatea de orgoliu intrată în joc. Din nefericire, deseori, conflictul se rezolvă printr-o elegantă piruetă, după care, intervievînd cele două personaje, afli că regizorul vrea să schimbe piesa într-o alta, pe care n-are decît să și-o scrie singur, iar dramaturgul a scris o piesă care nu e piesă și n-are decît să și-o joace singur.

Sînt regizor și mă voi feri să dau dreptate unuia sau altuia dintre cele două personaje. Dar îndrăznesc să cred că o mai mare implicare reciprocă în laboratorul de creație al preopinatului ar fi salutară. Puțini sînt dramaturgii care urmăresc, din penumbra sălii de repetiții, transformarea textului în spectacol; și mai puțini, aceia care, stîrniți de realitatea teatrului, simt imboldul de a reface o scenă. Puțini sînt regizorii care îi caută pe dramaturgi, neliniștiindu-i cu întrebările lor; și mai puțini, aceia care se iau de piept cu te-miri-cine, pentru a împune o valoare.

Colocviile ce au însoțit, în ultima vreme, festivalurile de teatru au început să dizolve starea de ignorare reciproc dezavantajoasă ce mina relația dramaturg-regizor.

Teatrul românesc nu are decît de cîștigat.